

YANGI O‘ZBEKISTONDA YOSHLARDA IJTIMOIIY FAOLLIKNING FALSAFIY ASOSLARI

Dilrabo Abidova

Andijon davlat pedagogika instituti tadqiqotchisi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada Yangi O‘zbekistonda yoshlarda ijtimoiy faollikni shakllantirish va rivojlantirish masalasi falsafiy nuqtayi nazardan tahlil etilgan. Ijtimoiy faollik tushunchasining mohiyati, uning tarixiy-falsafiy ildizlari, milliy-ma’naviy asoslari va zamonaviy ko‘rinishlari o‘rganilgan. Shuningdek, davlat siyosatida yoshlarning faolligini oshirishga qaratilgan dastur va tashabbuslarning falsafiy-ijtimoiy ahamiyati ochib berilgan. Maqola ijtimoiy-falsafiy yondashuvga tayangan holda yoshlarda ijtimoiy faollikni chuqur anglashga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: ijtimoiy faollik, yoshlar, Yangi O‘zbekiston, falsafiy yondashuv, milliy qadriyatlar, fuqarolik mas’uliyati, davlat siyosati.

Аннотация:

В данной статье философски анализируется формирование и развитие социальной активности молодежи в условиях Нового Узбекистана. Изучены сущность понятия социальной активности, её историко-философские корни, национально-духовные основы и современные проявления. Также раскрыта философско-социальная значимость государственных программ и инициатив, направленных на повышение активности молодежи. Статья способствует глубокому пониманию социальной активности среди молодежи на основе социально-философского подхода.

Ключевые слова: социальная активность, молодежь, Новый Узбекистан, философский подход, национальные ценности, гражданская ответственность, государственная политика.

Abstract:

This article provides a philosophical analysis of the formation and development of youth social activity in the context of New Uzbekistan. It examines the essence of social activity, its historical and philosophical roots, national-spiritual foundations, and modern expressions. The philosophical and social significance of state programs and initiatives aimed at increasing youth engagement is also explored. The article contributes to a deeper understanding of youth social activity through a socio-philosophical approach.

Keywords: social activity, youth, New Uzbekistan, philosophical approach, national values, civic responsibility, state policy

Bugungi globallashuv va axborot asrida ijtimoiy taraqqiyotning asosiy omillaridan biri sifatida inson kapitali, ayniqsa, yoshlar salohiyati muhim ahamiyat kasb etmoqda. Yangi O‘zbekiston taraqqiyotida inson qadri, uning faolligi, jamiyatdagi o‘rnini belgilash masalasi markaziy o‘ringa qo‘yilgan. Shu nuqtayi nazardan yoshlarda ijtimoiy faollikni rivojlantirish, uni falsafiy asoslarda tahlil qilish dolzarb hisoblanadi. Bu nafaqat amaliy, balki konseptual va g‘oyaviy yondashuvni ham talab qiladi.

Falsafa tarixida insonning faol hayotiy pozitsiyasi qadimdan muhim mavzu bo‘lib kelgan. Ijtimoiy faollik, avvalo, insonning jamiyatdagi mavqei va rolini anglashidan boshlanadi. G‘arb falsafasida bu tushuncha I.Kant tomonidan erkinlik va axloqiylik bilan bog‘liq holda asoslab berilgan. Kant fikricha, inson o‘z harakatlarini umumiy qonun darajasiga ko‘tara oladigan axloqiy mavjudotdir. Shunday qilib, har qanday ijtimoiy faollik shaxsiy manfaatdan emas, balki jamiyat manfaati nuqtayi nazaridan baholanishi lozim¹. Sharq falsafasida ham insonning faolligi qadrlangan. Xususan, Farobiy, Ibn Sino, Yassaviy, Naqshbandiy kabi allomalar ta’limotida faol, bilimli, mas’uliyatli inson ideal sifatida tasvirlanadi. Bahouddin Naqshbandiy ta’kidlaganidek: “Dil ba yoru, dast ba kor” — bu nafaqat tasavvufiy tamoyil, balki hayotda faollik va ruhiy uyg‘unlik g‘oyasidir¹.

¹ Yusupova M. Bahouddin Naqshbandiy va tasavvufiy tafakkur. – Toshkent: Fan, 2014. – B. 97.

Yangi O‘zbekiston konsepsiyasi yoshlarni rivojlanishning strategik resursi sifatida ko‘radi. So‘nggi yillarda yoshlar siyosatiga oid qabul qilingan hujjatlar, jumladan, “Yoshlar daftari”, “Yoshlar parlamenti”, “Yoshlar – kelajagimiz” dasturlari orqali yoshlarning ijtimoiy hayotdagi ishtiroki faollashdi. Shavkat Mirziyoyevning so‘zlariga ko‘ra: “Yoshlar – ertangi kunimizning tayanchi, ishonchli davomchilaridir. Ularga e‘tibor – kelajakka sarmoya demakdir”². Bu yondashuv ijtimoiy faollikni rag‘batlantirishda muhim ideologik asos bo‘lib xizmat qilmoqda. Prezident qarori asosida tashkil etilgan “Yoshlar ishlari agentligi”, “Yoshlar daftari” orqali moddiy va ma‘naviy yordam ko‘rsatilayotgani – yoshlarga ijtimoiy e‘tibor ifodasidir³.

O‘zbek xalqining tarixiy-ma‘naviy merosi, ayniqsa, jadidchilik harakati yoshlarni faollikka undagan milliy harakat sifatida tarixda muhim o‘rin tutgan. Jadidlar “yashasin taraqqiyot, yashasin ma‘rifat” deya yoshlar ongida ijtimoiy mas‘uliyatni uyg‘otishga intilganlar. Bugungi kunda bu meros yangi mazmunda qayta tiklanmoqda. Milliy tafakkurda ijtimoiy faollik — bu faqat siyosiy yoki iqtisodiy jarayonlardagi ishtirok emas, balki jamiyat hayotida axloqiy, madaniy va ma‘naviy jihatdan faol bo‘lishni ham anglatadi. Shu ma‘noda, o‘zbek falsafiy tafakkuri yoshlarga faollikni mas‘uliyat, halollik va vijdon bilan uyg‘unlikda olib borishni tavsiya etadi.

Zamonaviy sharoitda ijtimoiy faollik turli shakllarda namoyon bo‘lmoqda: ijtimoiy tarmoqlardagi fuqarolik pozitsiyasi; volontyorlik harakati va nodavlat notijorat tashkilotlar faoliyati; ommaviy tadbirlar, seminarlar, treninglardagi ishtirok; saylovlarda qatnashish, taklif va tashabbuslar bildirish. Bu faollikni rivojlantirishda ta‘lim tizimi, oilaviy muhit, ommaviy axborot vositalari, masjid va madaniyat markazlari muhim ijtimoiy institutlar sifatida harakat qilmoqda⁴.

Yoshlarning ijtimoiy faolligi – bu nafaqat ularning jamiyatdagi mavqei, balki Yangi O‘zbekistonning ertangi taraqqiyotini belgilovchi omildir. Falsafa esa bu faollikni chuqurroq anglash, uni qadriyatlar bilan bog‘lash, mas‘uliyat bilan uyg‘unlashtirishga yo‘naltiradi.

² Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2022. – B. 28.

³ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 13-avgustdagi PQ–5217-son qarori.

⁴ Tursunov Q. Yoshlarning ijtimoiy faolligi va uning omillari. – Toshkent: Ma‘naviyat, 2020. – B. 45-48.

Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining asosi bo‘lgan “inson qadri” tamoyili jamiyatning barcha qatlamlari, ayniqsa, yoshlar faoliyatini yangicha mezonlar asosida ko‘rib chiqishni taqozo etadi. Ushbu maqolada yoshlarda ijtimoiy faollikning falsafiy asoslari, milliy va zamonaviy omillar bilan uyg‘un holda tahlil qilindi. O‘zbekistonning bugungi rivojlanish bosqichida yoshlarning ijtimoiy hayotdagi faol ishtiroki – demokratik jamiyat qurilishining zaruriy shartiga aylanmoqda.

Falsafa nuqtayi nazaridan qaranganda, ijtimoiy faollik shaxsning erkinligi, mas’uliyati va ongli hayotiy pozitsiyasining ifodasidir. U nafaqat tashqi faollik (saylovda ishtirok, ommaviy tadbirlarda qatnashish, ijtimoiy tarmoqlardagi faollik), balki ichki ongiy o‘zgarish, qadriyatlar tizimining shakllanishi, shaxsiy mas’uliyatni his etish orqali namoyon bo‘ladi.

Yoshlarning ijtimoiy faolligini ta’minlashda milliy-ma’naviy merosning o‘rni beqiyosdir. Ayniqsa, jadidlar g‘oyasidagi “fikr va amal birligi” kabi tamoyillar bugungi kun yoshlari uchun eng dolzarb hayotiy yo‘nalishlardan biri bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

Yuqoridagi fikrlarni umumlashtirgan holda quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

Birinchidan, ijtimoiy faollikni rivojlantirishda falsafiy-ma’naviy komponentlarni mustahkamlash - ta’lim dasturlariga shaxs, jamiyat, axloq va erkinlik masalalarini falsafiy nuqtayi nazardan o‘rgatuvchi alohida modullarni kiritish maqsadga muvofiq. Ayniqsa, ijtimoiy fanlar blokida yoshlarning ma’naviy kamoloti va faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishga qaratilgan yondashuvlar kuchaytirilishi lozim;

Ikkinchidan, yoshlarning ishtirokini ko‘proq interaktiv shakllarda rag‘batlantirish - forumlar, munozarali platformalar, debatlar va yoshlar klublari orqali ularning fikr bildirishi, tashabbus ko‘rsatishi, jamiyatda o‘zini ko‘rsatishiga sharoit yaratish lozim;

Uchinchidan, raqamli platformalarda ijtimoiy faollikni rivojlantirish - bugungi yoshlar asosan raqamli muhitda faol bo‘lishadi. Shu sababli davlat siyosatini tushuntirish, islohotlarga jalb qilish, innovatsion g‘oyalarni ilgari surish jarayonlarini onlayn shaklda olib borish samaradorlikni oshiradi. Maxsus mobil

ilovalar, “Yoshlar ovozi”, “Fuqarolik fikri” singari platformalarni yaratish foydali bo‘ladi;

To‘rtinchidan, milliy-ma’naviy qadriyatlarga asoslangan yetakchilik maktablarini tashkil etish - har bir hududda “ma’naviy yetakchilar” maktablarini tashkil etish orqali yoshlarni o‘z hududidagi ijtimoiy muammolarni anglash va hal etishda faol ishtirok etishga o‘rgatish mumkin. Bu nafaqat ijtimoiy faollikni, balki mas’uliyat hissini ham kuchaytiradi;

Beshinchidan, ijtimoiy faollikni baholovchi indikatorlar tizimini yaratish - mahalliy hokimiyatlar, ta’lim muassasalari va yoshlar tashkilotlarining faoliyatida yoshlarning faollik darajasini tizimli baholash uchun ko‘rsatkichlar tizimi ishlab chiqilishi zarur. Bu jarayon ularni rag‘batlantirish va qo‘llab-quvvatlashda adolatli mezonlar yaratadi;

Oltinchidan, yoshlar ijtimoiy faolligini ilmiy asosda o‘rganishni kengaytirish - sotsiologik tadqiqotlar, falsafiy tahlillar, monitoring va ilg‘or xorijiy tajribalarni o‘rganish asosida maxsus ilmiy markazlar va konsalting guruhlarini tashkil etish orqali mazkur yo‘nalishdagi siyosatni mukammallashtirish mumkin.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 13-avgustdagi PQ–5217-son qarori.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2022. – B. 28.
3. Yusupova M. Bahouddin Naqshbandiy va tasavvufiy tafakkur. – Toshkent: Fan, 2014. – B. 97.
4. Tursunov Q. Yoshlarning ijtimoiy faolligi va uning omillari. – Toshkent: Ma’naviyat, 2020. – B. 45-48.